

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne: 9. 5. 2017
Čj. MSP-294/2016-OJD-SPZ/4
Počet listů: 3
Přílohy: 2

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. Ing. V.M., nar. - stížnost pro porušení zákona

Přílohy: -rehabilitační spis bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně sp.zn. 2 Rtv 147/90
-ověřená kopie podstatné části spisového materiálu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně sp.zn. 2 T 311/80

Podle § 266 odst. 1 trestního řádu podávám ve prospěch obviněného Ing. V.M.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 4.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 147/90.

Rozsudkem bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 4.12.1980, sp. zn. 2 T 311/80, byl obviněný Ing. V.M. uznán vinným trestným činem vyhýbání se výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb. v tehdy účinném znění, kterého se dopustil tím, že:

od nástupu vojenské služby ve VVŠ V. od 1. září 1980 odmítal plnit každou sobotu uložené úkoly s tím, že je stoupencem církve Adventistů 7. dne a dne 10.10.1980 odmítl u své jednotky nastoupit službu pomocníka dozorčího současti s tím, že by v rozporu se svou vírou musel konat tuto službu také v sobotu dne 11.října.1980.

Za tento trestný čin byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 14 měsíců se zařazením pro jeho výkon do první nápravně výchovné skupiny.

Obviněný proti rozsudku podal odvolání, na základě kterého Vyšší vojenský soud v Táboře usnesením ze dne 8.1.1981, sp. zn. 3 To 333/80, rozhodl podle § 256 trestního řádu tak, že odvolání jako nedůvodné zamítl.

Usnesením Vojenského obvodového soudu v Litoměřicích ze dne 13.10.1981, sp. zn. Pp 97/81, byla zamítnuta žádost obviněného Ing. V. M. o podmíněné propuštění. Rozhodnutí nabylo právní moci dne 27.10.1981.

Obviněný vykonal celý trest odnětí svobody.

Dne 14.8.1990 podal Ing. V.M. Vojenskému obvodovému soudu v Brně žádost o soudní rehabilitaci ve smyslu zákona č. 119/1990 Sb. V žádosti o zahájení řízení o soudní rehabilitaci Ing. V.M. uvedl, že žádá o zahájení rehabilitace své osoby z důvodu, že je přesvědčen, že byl nezákonně odsouzen, kdy nebylo přihlédnuto k jeho náboženskému přesvědčení – vyznání víry Adventisty sedmého dne, která mu nedovolovala vykonávat jakoukoliv práci v sobotu, a nebylo mu umožněno vyznání víry. Byl pouze opakovaně nesmyslně trestán bez ohledu na to, že jinak se snažil vojenskou službu vykonávat řádně.

V rehabilitačním řízení podle zákona č. 119/1990 Sb. bývalý Vojenský obvodový soud v Brně usnesením ze dne 4.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 147/90, rozhodl tak, že rozsudek Vojenského obvodového soudu Brno ze dne 4.12.1980, sp. zn. 2 T 311/80 ve spojení s usnesením Vyššího vojenského soudu Tábor ze dne 8.1.1981, sp. zn. 3 To 333/80, podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb. zrušil ve výroku o trestu a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb. zrušil všechna další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Usnesení nabylo právní moci dne 12.11.1991.

Usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně bylo nesprávně odůvodněno stanoviskem, že výrok o vině z rozsudku bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 4.12.1980, sp.zn. 2 T 311/80, ve spojení s usnesením Vyššího vojenského soudu v Táboře ze dne 8.1.1981, sp.zn. 3 To 333/80, byl shledán v souladu se zákonem s tím, že bývalý Vojenský obvodový soud v Brně provedl dokazování v potřebném rozsahu a správně zjistil skutkový stav trestní věci, neboť bylo doznáním obviněného a jeho prohlášením v hlavním líčení jednoznačně prokázáno, že není ochoten plnit uloženou mu povinnost v sobotu, a to ani v budoucnu. Proto nebylo možné bývalému Vojenskému soudu v Brně ničeho vytknout z hlediska správného skutkového zjištění a ani z hlediska právního posouzení skutku spáchaného obviněným M..

Výrok o vině byl tedy shledán správným, bývalý Vojenský obvodový soud v Brně pouze konstatoval, že shledává jako nezákonný výrok o trestu z odsuzujícího rozsudku, citovaného shora, kdy uvedl, že ve zrušené části napadeného rozsudku došlo k převaze přísné generální prevence – nepřiměřené represe - na úkor individuálního hlediska při ukládání trestu ve vztahu k osobě pachatele a okolnostem celého případu, jelikož obviněný Ing. V.M. žil řádným životem a nebyl soudně trestán. Nebylo náležité přihlédnuto k hodnocení osoby pachatele, rodinné výchově a dalším hlediskům celého případu.

Po zrušení výroku o trestu z rozsudku bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 4.12.1980, sp.zn. 2 T 311/80, rozhodl bývalý Vojenský obvodový soud v Brně rozsudkem ze dne 12.12.1991, sp.zn. 2 Rtv 147/90, který nabyl právní moci dne 28.12.1991, tak, že při nezměněném výroku o vině z rozsudku téhož soudu ze dne 4.12.1980, sp.zn. 2 T 311/80, ve spojení s usnesením Vyššího vojenského soudu v Táboře ze dne 8.1.1981, sp.zn. 3 To 333/80, jímž byl obviněn Ing. V. M. uznán vinným trestným činem vyhýbání se výkonu vojenské služby podle § 280 odst.1 tr. zákona č. 140/1961 Sb., v tehdy účinném znění, se podle § 24 odst.1 písm. a) téhož zákona upouští od potrestání.

Tento rozsudek byl ve stručnosti odůvodněn procesním postupem bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně v dané rehabilitační věci, kdy je konstatováno, že vzhledem k jednostrannému upřednostňování generální prevence nebylo přihlíženo ke všem okolnostem případu a osobě pachatele. Současně bylo poukázáno na změny v zákonodárství, které umožňovaly osobám, jež odmítly konat vojenskou službu, konat službu civilní. Proto soud od uložení trestu upustil.

S takovým postupem bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ovšem nelze souhlasit, a to z následujících důvodů.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., bylo účelem zákona o soudní rehabilitaci zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené Ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případu osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zjistí-li soud v přezkumném řízení, že přezkoumávané rozhodnutí je vadné zejména proto, že skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, zruší rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je vadné.

Podle § 280 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., v tehdy účinném znění, se trestného činu vyhýbání se výkonu vojenské služby dopustil mimo jiné i ten, kdo odpíral konat vojenskou službu.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně se v rámci rehabilitačního řízení těmito ustanoveními důsledně neřídil. Rehabilitace byla zúžena pouze na výrok o trestu a bez náležité pozornosti byl ponechán výrok o vině, i když smyslem zákona o soudní rehabilitaci je a bylo rehabilitovat, a to nejen právně, ale i morálně co nejvíce těch, kteří v období totalitního režimu trpěli a byli pronásledováni.

Jak výše uvedeno, účel rehabilitačního řízení nebyl v důsledku vadného postupu senátu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně naplněn. Rehabilitační senát bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně nezávažil náležitě, že obviněný Ing. V.M. svým jednáním uplatnil právo na svobodu vyznání, zaručené v článku 32 odst. 1 tehdejší Ústavy Československé socialistické republiky ze dne 11. července 1960 (ústavní zákon č. 100/1960 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů).

V Ústavě z roku 1960, v článku 32 odst. 1, byla svoboda vyznání sice zaručena, ale konkrétně v článku 32 odst. 2 této Ústavy bylo náboženské vyznání omezeno v tom směru, že bylo stanoveno, že náboženská víra nebo přesvědčení nemůže být důvodem k tomu, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost, která je mu uložena zákonem. Mezi občanskou povinnost však patřilo i právo výkonu základní vojenské služby a výkonu branné povinnosti. Tato povinnost byla stanovena v článku 37 odst. 1 Ústavy z roku 1960, kde bylo konstatováno, že vrcholnou povinností a věcí cti je ochrana vlasti a jejího socialistického zřízení, v článku 37 odst. 2 Ústavy z roku 1960 bylo zakotveno, že občané jsou povinni vykonávat službu v ozbrojených silách podle zákona.

K výše uvedenému je však třeba konstatovat, že právo na svobodu svědomí nelze zaměňovat se svobodou víry, ani se svobodou náboženskou, když zejména motiv jednání pod imperativem svědomí je v případě odmítání vojenské služby nutno považovat za určující. V tomto směru lze odkázat na nález Ústavního soudu ze dne 26.3.2003, vyhlášený ve Sbírce zákonů pod číslem 106/2003 Sb., podle něhož svoboda svědomí patří k tzv. základním právům absolutním, t.j. takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem. Tento charakter práva na svobodu svědomí nemůže změnit ani skutečnost, že Ústava z roku 1960 odepřela svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva, neboť toto nové omezení svobody svědomí přerušilo kontinuitu chápání svědomí, jako absolutního práva tak, jak ji chránila již Ústavní listina ČSR z roku 1920. Při výkladu letitých norem trestního práva je třeba vycházet z kontinuity obsahu právních norem, avšak z diskontinuity vnímání právem chráněných hodnot a jejich případné kolize.

Rehabilitační řízení nebylo provedeno v souladu s jeho účelem, když výklad ustanovení § 280 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., v tehdy účinném znění, a § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, nebyl proveden ústavně konformním způsobem. Rehabilitační soud opomněl, že jednání obviněného Ing. V.M., kterým realizoval své ústavně zaručené právo na svobodu svědomí, postrádalo obligatorní znak protiprávnosti trestného činu a šlo tedy v jeho případě o jednání právně dovolené. Tomu nasvědčuje i neexistence alternativního způsobu výkonu vojenské služby v rozhodné době, takže obviněný neměl možnost splnit své zákonné povinnosti, aniž by se dostal do konfliktu s vlastním svědomím, charakterizovaným jako hluboce prožívaná povinnost.

Vzhledem k průběhu přezkumného rehabilitačního řízení mám za to, že je na místě, aby Nejvyšší soud sám rozhodl o návrhu na rehabilitaci a tedy zrušil podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., v celém rozsahu rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 4.12.1980, sp. zn. 2 T 311/80 ve spojení s usnesením Vyššího vojenského soudu v Táboře ze dne 8.1.1981, sp. zn. 3 To 333/80, protože skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, a to Ústavou z roku 1960 (ústavním zákonem č. 100/1960 Sb., ve znění pozdějších předpisů), a zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud ostatně podobně rozhodl již v minulosti např. svým rozsudkem ze dne 1.7.2014, sp.zn. 7 Tz 19/2014.

S přihlédnutím k důkazní i procesní situaci, kdy reálně nepřipadá v úvahu doplňování dokazování, se domnívám, že je možné a vhodné, aby Nejvyšší soud též sám rozhodl o zproštění obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) trestního řádu, poněvadž ze všech shora uvedených skutečností je zřejmé, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Takto Nejvyšší soud už rovněž v minulosti rozhodoval, a to např. rozsudkem ze dne 26.4.2001, sp. zn. 11 Tz 28/2001.

Na základě výše uvedených skutečností proto **n a v r h u j i**, aby Nejvyšší soud ČR:

- 1) podle § 268 odst. 2 trestního řádu vyslovil, že usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 4.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 147/90, které nabylo právní moci dne 12.11.1991, byl v neprospěch obviněného Ing. V.M. porušen zákon v ustanovení § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ustanovení § 280 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb., v tehdy účinném znění;
- 2) podle § 269 odst. 2 trestního řádu usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 4.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 147/90, zrušil a dále zrušil všechna rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména rozsudek Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 12.12.1991, sp.zn. 2 Rtv 147/90;
- 3) dále postupoval podle § 271 odst. 1 trestního řádu a podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil v celém rozsahu rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 4.12.1980 sp. zn. 2 T 311/80 a usnesení Vyššího vojenského soudu v Táboře ze dne 8.1.1981, sp. zn. 3 To 333/80, a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu;
- 4) a podle § 226 písm. b) trestního řádu zprostil obviněného Ing. V. M. obžaloby pro skutek spočívající v tom že, od počátku nástupu vojenské služby, tj. od 1. září 1980, odmítal plnit každou sobotu úkoly, vyplývající ze základních řádů s tím, že je stoupencem církve Adventistů 7. dne a dne 10. října 1980 odmítl nastoupit službu dozorčího roty u své jednotky VVŠ PV LS Vyškov, do které byl určen, s tím, že by v rozporu se svou vírou musel sloužit tuto službu také v sobotu dne 11. října 1980, v němž byl spatřován trestný čin vyhýbání se výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb., v tehdy účinném znění, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [6 Tz 18/2017](#)